

από την Έλια Κολλοκυθά

Το μυστικό της Vera Drake

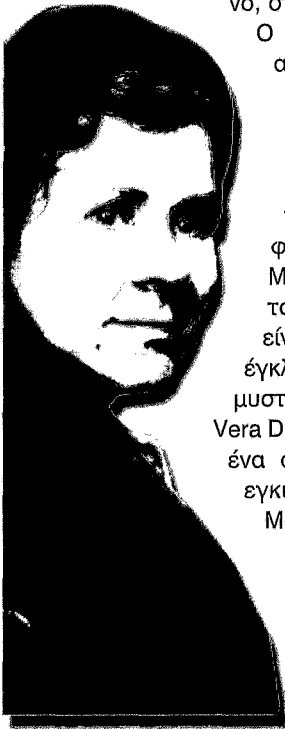
Μια ταινία του Μάικλ Λι

Χρυσός Λέοντας καλύτερης ταινίας στο Φεστιβάλ Βενετίας 2004

«Η άμβλωση, ένα φοβερό μυστικό την κοινωνίας μας, καταχωνιασμένο από χρόνια πολλά στα σκοτάδια του φόβου και της μυθολογίας, ένα μυστικό σύμβολο διατάσσει να μην το πλησιάζεις και να μη το συζητάς». Έτσι αρχίζει μια μελέτη για την «Άμβλωση» του Διεθνούς Οργανισμού Υγείας του 1971.

Η άμβλωση άρχισε να απασχολεί γιατρούς, κοινωνιολόγους και νομικούς στις αρχές της δεκαετίας του '70. Για τη Vera Drake ήταν ένα μυστικό καλά φυλαγμένο, στην Αγγλία της δεκαετίας του '50.

Ο αγγλικός νόμος ήταν ένας πολύ αυστηρός νόμος του 1861¹ που τιμωρούσε την άμβλωση με ιδιαίτερα βαριές ποινές. Μυστικό και για τη Vera Drake. Αλλά όχι μυστικό για μια πράξη εγκληματική, αφού η άμβλωση, όπως γράφει η Αλίκη Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου στο αφιέρωμα του Αγώνα, έπαψε προ πολλού να είναι από εγκληματολογική άποψη έγκλημα². Για τη Vera Drake ήταν μυστικό γυναικείας αλληλεγγύης. Η Vera Drake απαλλάσσει τις γυναίκες από ένα άδικο βάρος μιας ανεπιθύμητης εγκυμοσύνης. Ο πολυβραβευμένος Μάικλ Λι κάνει τρυφερό και ωραίο κινηματογράφο, με τα μυστικά των γυναικών. Θυμόμαστε τα «Μυστικά και Ψέματα». Εκεί, η ηρωίδα ήτανε μια γυναίκα χωρίς σύντροφο, με μια κόρη. Τρυφερές και βασανισμένες σχέσεις μοναξιάς. Η Vera Drake είναι μοναχή με το

μυστικό της. Όμως έχει οικογένεια, ένα σπίτι με έπιπλα φτωχικά που τα φροντίζει το ίδιο φροντίζει και τα κρύα έπιπλα των πλούσιων στα σπίτια που δουλεύει. Τα έχει τακτοποιημένα και τακτικά. Στο κρεβάτι, όταν ξαπλώνει, εξουθεωμένη από τη δουλειά και το κρύο, με τον άνδρα της, έναν συμπαθητικό Άγγλο που δουλεύει σε συνεργείο αυτοκινήτων και που είναι περήφανος γιατί πολέμησε στον τελευταίο πόλεμο, είναι πολύ ευτυχισμένη. Μιλά μαζί του, τον αγαπά τρυφερά, μεγάλωσε ορφανός, «Πόσα έκανες του λέει...»,

«Τώρα έχουμε το σπίτι μας κι ο ένας τον άλλο». Όλα αυτά καθημερινά και ανθρώπινα χωρίς ίχνος από φτηνό μελόδραμα. Στη μικρή της κουζίνα μαγειρεύει με ό,τι υπάρχει στη δύσκολη μεταπολεμική εποχή της Αγγλίας. Βρίσκει καραμέλες, μπισκότα, σοκολάτες, ό,τι κάνει τη γιορτή των παιδιών.

Στο τραπέζι έρχεται με ένα φτωχικό τσαγερό με ζεστό τσάι για όλους. Έχει δυο παιδιά, ένα γιο με τα χαρακτηριστικά των νεαρών της δεκαετίας του '50 και μια κόρη, ένα ήμερο, ξανθό πλάσμα, με σκέψη αργή. Θέλει να την παντρέψει μ' ένα καλό, ήσυχο νέο, εργατικό άνδρα που ζει μοναχός κι αυτός σ' ένα φτωχό διαμέρισμα της εργατικής πολυκατοικίας. Του μπαλάνουνε το παλιό του σακάκι, τον καλούνε στο τραπέζι τους, να φάει μαζί τους ζεστό φαί.

Ο κόσμος της Vera Drake είναι ένας τρυφερός κόσμος μητέρων που αγαπούνε, δίνουνε αλλά και που παίρνουνε. Την αγαπούνε όπως και τους αγαπά. Δίπλα υπάρχουν οι πλούσιοι και οι σκληροί. Η νύφη της, γυναίκα του άλλου ορφανού αδερφού του άνδρα της, που εκείνος πλούτησε, έχει ωραία έπιπλα και μια κομψή και κακιά γυναίκα που του ζητά μια τηλεόραση, ακόμη όνειρο στη δεκαετία του '50. Πλούσιες κυρίες, που στα σπίτια τους δουλεύει, καπνίζουνε αραγμένες σε βαθιές πολυθρόνες, ενώ εκείνη γυαλίζει τα μπρούτζα των τζακιών τους, σιγοτραγουδώντας.

Η Ιμέλντα Στάντον, μεγάλη του αγγλικού θεάτρου (Βραβείο καλύτερης γυναικείας ερμηνείας) μαζί με άλλους καλούς ηθοποιούς, τον Φιλ Ντέιβις και τον Πίτερ Ουάιλντ ανάμεσά τους είναι η γυναίκα με το μυστικό της καλοσύνης της.

Η Vera με το τριμμένο της παλτό, το μικρό της καπέλο και τη μεγάλη της τσάντα, τρέχει από σπίτι σε σπίτι, βοηθά φτωχούς, αρρώστους, ανήμπορους άνδρες και γυναίκες, έτσι, χωρίς αμοιβή, από καλοσύνη. Πηγαίνει στα διαμερίσματα των γυναικών που δεν θέλουν το παιδί που θα γεννηθεί. Είναι ένα παιδί λάθος από κακιά σχέση, από έρωτα που δε θέλανε να κάνουνε, κάποιες έπεσαν θύματα βιασμού κι ακόμη σε κάποιες οικογένειες δεν χωρούν άλλα παιδιά, φτώχεια, κούραση των μητέρων ή και των πατέρων. «Έχω άλλα τέσσερα», λέει μια γυναίκα από αυτές που ζήτησαν βοήθεια.

Πρόκειται για παιδί; Αναμονή ανθρώπινης ύπαρξης τα κύτταρα που ρίζωσαν στα τοιχώματα της μήτρας των γυναικών χωρίς να το θελήσουν, όταν πάρουν ανθρώπινη υπόσταση. Θα πάρουν; Πρέπει, δεν πρέπει να την αγαπήσουν

1. Ελισάβετ Συμεωνίδη – Καστανίδη: Η Άμβλωση, Εκδ. Αντ. Σάκκουλα σελ. 81 Αθήνα - Κομοτηνή 1984

2. «Ο Αγώνας της Γυναίκας» τεύχος 1 – Ιανουάριος 1979

αυτή τη μικρή ανθρώπινη ύπαρξη που θα έρθει, όταν δεν τη θέλουν και δεν την αγαπούν; Τι θα συμβεί σε αυτήν την ανθρώπινη ύπαρξη, όποια κι αν είναι, που ήρθε στον κόσμο χωρίς βούληση κι αγάπη; Τα παιδιά που πρόκειται να γεννηθούν, γράφει ο Rene Frydman, ένας γάλλος γυναικολόγος, καθηγητής σ' ένα βιβλίο για το Θεό, την Ιατρική και το Έμβρυο³, δεν έρχονται στον κόσμο σαν κομμάτια ύλης, άσχετα από την επιθυμία που έχουνε γι' αυτά εκείνοι που τα φέρουν στον κόσμο. Δεν είναι ζώα οι γυναίκες, δε θα γεννούνε επειδή, όπως τα θηλυκά ζώα γεννούν, επειδή είναι έτσι η ανατομία τους.

Είδα το έργο δυο φορές, μια φορά σε κινηματογράφο του κέντρου και μια άλλη φορά στην περιφέρεια. Ήθελα να το ξαναδώ ήσυχα, επειδή θα έγραφα για το έργο στον Αγώνα, όπως ξαναδιαβάζεις ένα βιβλίο, σελίδα-σελίδα, όχι βιαστικά, λαχανιασμένα. Στο σινεμά της περιφέρειας ελάχιστοι θεατές. Σε δύο θέσεις μπροστά από μένα κάθονταν ένα κορίτσι κι ένα αγόρι. Το κορίτσι κρατούσε ένα μαντήλι στα χέρια του κι έκλεγε. Κάποιοι πρέπει να τα ενημερώνει τα νέα κορίτσια και όχι όπως έγινε σε 1303 Λύκεια της χώρας η ενημέρωση των παιδιών. «Με το πρόσχημα της ποιότητας ζωής, ο Χίτλερ έστειλε στο θάνατο 300.000 Γερμανούς με δυσμορφία, πολύ πριν στείλει 6.000.000 Εβραίους. Με την νομιμοποίηση των εκτρώσεων οργανωμένη γενοκτονία». «Σχολιάστε γραπτά». Αυτά σε CD-ROM με αναφορά στον όρκο του Ιπποκράτη, που τον βρίσκουμε να επανέρχεται ύπουλα και στο Σχέδιο Κώδικα Άσκησης Ιατρικού Επαγγέλματος, «ο γιατρός μπορεί να επικαλεστεί τους κανόνες και τις αρχές της ηθικής συνειδησής του και να αρνηθεί να εφαρμόσει ή να συμπράξει στη διαδικασία τεχνητής διακοπής της εγκυμοσύνης.....».

Εκτός, λέει παρακάτω, το αυτονόητο, να υπάρχει αναπότρεπτος κίνδυνος για τη ζωή της εγκύου ή διαρκής βλάβη της υγείας της. Γιατί αυτά τα ύποπτα πισωγυρίσματα;

«Η ελευθερία της άμβλωσης είναι δικαίωμα διεθνώς αναγνωρισμένο, συστατικό μέρος των γενετήσιων και αναπαραγωγικών δικαιωμάτων⁴. Τέτοιες διατάξεις δυσκολεύουν τη λειτουργία του νόμου στα δημόσια νοσοκομεία, και ασφαλώς όχι στις περιπτώσεις σαν εκείνη της πλούσιας κόρης του έργου, που με άλλο τρόπο έλυσε το πρόβλημά της, δεν θα κατέφευγε ποτέ στη Vera Drake. Ο γιατρός εξάλλου, που το πλούσιο κορίτσι ζήτησε βοήθεια είχε λόγο στεγνό, κι οι λέξεις του ζυγίσανε σε λίρες Αγγλίας.

Το κορίτσι, ήτανε σε απόγνωση κι εκείνο, όμως κανένα λόγο ανθρώπινο και στοργικό δεν άκουσε.

«Ξάπλωσε καλή μου, μη φοβάσαι», έλεγε η Vera. Ζέστανε το νερό κι άνοιγε τη μικρή μαγική της βαλίτσα. Είχε λύπη και αγάπη για όλες, γιατί περνούσαν όλες μαύ-

ρες ώρες απόγνωσης και πανικού. «Δηλώνω σ' αυτή την κατ' εξοχήν ανδρική συνέλευση», έλεγε η Simone Veil το Δεκέμβριο του '74, όταν περνούσε ο περίφημος νόμος που φέρει πάντα τ' όνομά της για τη «Διακοπή της Εγκυμοσύνης» από τη Γαλλική Γερουσία, «ότι η άμβλωση είναι πάντα ένα δράμα για τη γυναίκα». Τελικά, μια από τις κοπέλες κινδύνευσε να πεθάνει, έφτασε σε κλινική, το νήμα ξετυλίχθηκε και η αστυνομία έφτασε στο σπίτι της Vera Drake, την ημέρα και την ώρα που γιορτάζανε τον αρραβώνα της αγαθής κόρης με τον καλό απλοϊκό νέο που θα την παντρευότανε. Η αστυνομία ερευνά, η μικρή βαλίτσα ανοίγει, φτηνό κοινό σαπούνι, το έξιυνε, τυλιγμένο σε μια πετσέτα σε ξύστρα του χεριού και το πέρναγε λιωμένο σε χλιαρό νερό μ' ένα λάστιχο στον κόλπο της γυναίκας. Σε κάποιες ώρες μια αιμορραγία..... «Να μη φοβηθείς», έλεγε η Vera στη νέα γυναίκα. Έτσι οι χλωμές, απελπισμένες γυναίκες «απέκτειναν τα κυοφορούμενα», όπως έλεγε παλιά ο Ποινικός μας Κώδικας.

Σήμερα που γράφω αυτές τις γραμμές είναι η Παγκόσμια Ημέρα της Υγείας. Κανάλια, ραδιόφωνα, εφημερίδες μιλάνε για την υγεία των γυναικών, πάλι τα συγκλονιστικά που συμβαίνουν στην Οικογένειά. Κάθε λεπτό, μια γυναίκα έγκυος πεθαίνει, μωρά παιδιά που ζήσανε, άσπρα, μαύρα, κίτρινα, κόκκινα από το κλάμα. Αιώνες η γυναίκα τρέμει, φοβάται, πανικός, απελπισία, αδιέξοδο για το παιδί που δε θέλει.

Κι η Vera Drake βοηθούσε όσο μπορούσε, όπως ήξερε. Έκανε ό,τι έκαναν αιώνες πριν οι μάγισσες. Μετά ήρθαν οι γιατροί, αλλά αργήσανε να φροντίσουν όπως θα έπρεπε τις γυναίκες.. «Όλες οι ιστορίες της Ιατρικής αγνοούν το γεγονός ότι μέχρι το κατώφλι της εποχής μας οι γιατροί ήταν αποκλειστικά άνδρες⁵. Και τώρα ακόμη στην εποχή τη δική μας, οι γυναίκες είναι καχύποπτες για ότι αφορά την αναπαραγωγική τους λειτουργία».

Η Vera Drake ενεργούσε με λάθος τρόπο για χρόνια πολλά, όπως ομολόγησε στο δικαστήριο. Όχι, δεν πήρε ποτέ χρήματα, την εκμεταλλεύονταν στην απλοϊκότητα και στην καλοσύνη της, μια παλιά συμμαθήτριά από το δημοτικό, έξυπνη και αδίστακτη. Το δικαστήριο όμως την καταδίκασε σε τέσσερα χρόνια φυλακή. Συντετριμμένη για τον άνδρα και τα παιδιά της, της παίρνουν τα ρούχα της, της βγάζουν τη βέρα της, αισθάνεται σαν να πρόδωσε τον άνδρα της. Εκείνος όμως κατάλαβε και εξήγησε και στο γιο του που ντρεπότανε για τη μάνα του. Στη φυλακή βρήκε και άλλες που ξέρανε, της εξήγησαν πως θα βγει πριν το τέλος της ποινής της και να μη φοβάται.

Έζησα τα φοιτητικά μου χρόνια ανάμεσα σε νέα κορίτσια στο Παρίσι, πριν από το νόμο Veil για τη διακοπή της

Συνέχεια στη σελίδα 71

3. Dr René Frydman, *Dieu, la Medecine et l' Embryon*, Editions Odile Jacob. Paris 1997.

4. Σούλα Παναρέτου – Κίνδυνος υπονόμησης κατοχυρωμένων από το νόμο δικαιωμάτων, «Ο Αγώνας της Γυναίκας» τεύχος 77.

5. Les Femmes et les Medecins, Yvonne Knibiehler/Catherine Fouquet – Hachette – Paris 1983

Συνέχεια από τη σελίδα 69

ενημερώνονται σωστά τα κορίτσια και τα αγόρια, όχι με τη «Σιωπηλή κραυγή» το απαράδεκτο βίντεο, που η προβολή του έγινε σε κορίτσια του Λυκείου και που ο δημιουργός του, ο γνωστός Νείθανσον, σχολιάζει τη διαδικασία διακοπής της εγκυμοσύνης σφαγή ενός ζωντανού μωρού που αντιλαμβάνεται τον κίνδυνο και κάνει ό,τι μπορεί για να ξεφύγει. «Σιωπηλή παραπλάνηση», αποκαλεί η γυναικολόγος Ευτυχία Λεωνίδου⁶ την ταινία και εξηγεί γιατί είναι επιστημονικά απαράδεκτη, χωρίς σωστή και έγκυρη επιστημονική πληροφόρηση. «Για να τελειώνω»: γράφει το πότε αρχίζει να δημιουργείται η συνείδηση στο έμβρυο ή στα ανθρώπινα όντα είναι ζήτημα υπαρξιακό που ο καθένας θα πρέπει να το απαντήσει για τον εαυτό του».

Τα περί προστασίας της ζωής συνιστούν καπηλεία. Δεν ενδιαφέρονται για τη ζωή όσοι απλώς ενοχοποιούν τις γυναίκες και αρνούνται το δικαίωμά τους στην ενημέρωση και τη σωστή αντισύλληψη, που συνιστά και το μοναδικό τρόπο για την αποφυγή μιας ανεπιθύμητης εγκυμοσύνης. Γιατί αντί για την τρομοκρατική «Σιωπηλή κραυγή» να μην προβάλλονται στα κορίτσια στα Λύκεια ταινίες σαν της Vera Drake;

Να τους εξηγούνε μετά σε συζητήσεις, μαζί με γυναίκες γυναικολόγους, ήσυχα, στοργικά και σωστά τους τρόπους αντισύλληψης. Πρέπει να μάθουν να υπερασπίζονται τα δικαιώματα

που έχουν σαν νέες γυναίκες έτσι και σαν συνέπεια για κείνες που με αγώνες πέτυχαν να τ' αποκτήσουν. Όμως οι καιροί είναι πάλι δύσκολοι. Στην Αγγλία, που άλλαξε τη νομοθεσία της από την εποχή της Vera Drake, μαθαίνουμε ότι, εν όψει εκλογών, Τόρηδες και Καθολικοί συμάχησαν κατά των αμβλώσεων.

Το φεμινιστικό κίνημα έχει πολλή δουλειά ακόμα σχολιάζει η εφημερίδα. Και σε μας εδώ, η προοδευτική νομοθεσία του 1986 που επιτρέπει την διακοπή της εγκυμοσύνης υπονομεύεται με πολλούς τρόπους.

Λογιών-λογιών φονταμενταλιστικά κηρύγματα, μηνύματα τρομοκρατικά περνούν στις γυναίκες και στα κορίτσια των Λυκείων για την ευθύνη τους σε περίπτωση διακοπής μιας ανεπιθύμητης εγκυμοσύνης-ατύχημα, ότι γίνονται δολοφόνοι ανθρώπων υπάρξεων, μαζί με άλλα επιχειρήματα για την ευθύνη τους απέναντι στη χώρα μας (δημογραφικό, υπογεννητικότητα).

Το μυστικό της Vera Drake είναι ένα σύγχρονο έργο, του 2004, που αφορά ένα πρόβλημα ή πιο σωστά μια δραματική πλευρά της ζωής των γυναικών που πάντα υπάρχει και μετά το 1950, εποχή που οι γυναίκες καταφεύγανε με κίνδυνο της ζωής τους σε λύσεις απελπισίας, στην Αγγλία του έργου και αλλού. Γι' αυτό και οι αγώνες, οι δικοί μας, οι αγώνες των γυναικών, είναι ακόμη απαραίτητοι.